

AVRUPA BİRLİĞİ (AB) ORMANSIZLAŞMANIN ÖNLENMESİ MEVZUATI ULUSLARARASI İŞBİRLİĞİ STRATEJİK ÇERÇEVESİ

ÖZET

Avrupa Komisyonu, 2023/1115 Sayılı Ormansızlaşmanın Önlenmesi Tüzüğü (EUDR) çerçevesinde, AB'nin küresel orman kaybını durdurma taahhüdünü desteklemek ve sürdürülebilir, ormansızlaşmadan arı tedarik zincirlerini teşvik etmek amacıyla bir stratejik işbirliği çerçevesi hazırlamıştır.

Ana Hedefler ve Stratejiler:

- Ormansızlaşma ile Mücadele:** AB, orman kaybını ve bozulmasını durdurmak amacıyla üretici ülkelerle işbirliği yapacak, teknik destek, kapasite geliştirme ve finansal araçlar sunacaktır.
- Tedarik Zinciri Şeffaflığı:** Tedarik zincirlerinin izlenebilirliğini artırarak orman koruma standartları teşvik edilecektir.
- Küçük Üreticilere Destek:** Küçük ölçekli üreticilere teknik eğitim, finansman ve sürdürülebilir tarım uygulamaları konusunda destek sağlanacaktır.
- Çok Paydaşlı Diyalog:** Kamu otoriteleri, özel sektör, yerel topluluklar ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapılacaktır.
- Uluslararası Standartlar ve Regülasyonlar:** Ormansızlaşma ile ilgili yüksek çevresel standartların yaygınlaştırılması için diğer büyük tüketici ülkelerle diyalog yürütülecektir.

Uygulama Araçları:

1. İletişim ve Diyalog

AB, ormansızlaşma ile mücadeleyi küresel işbirliğinin bir parçası olarak ele almak için kapsamlı bir iletişim ve diyalog mekanizması geliştirmiştir:

- Uluslararası Düzey:** AB, G7, G20, OECD, UNFCCC (Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi), CBD (Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi), FAO (Gıda ve Tarım Örgütü) ve WTO (Dünya Ticaret Örgütü) gibi uluslararası platformlarda diyaloglarını artıracaktır. Bu çerçevede, ormansızlaşma ile ilgili küresel politikaların uyumlaştırılması ve daha yüksek çevresel standartların benimsenmesi için ortak çalışmalar yapılacaktır.
- Bölgesel ve İkili İşbirlikleri:** Ormansızlaşmanın politika diyaloglarının bir parçası haline getirilmesi için Yeşil Ortaklıklar ve teknik işbirliği projeleri desteklenecektir. AB, serbest ticaret anlaşmaları ve ekonomik ortaklık anlaşmaları kapsamında sürdürülebilirlik konularını ele alarak, hem resmi yetkilileri hem de sivil toplumu sürece dahil edecektir.
- Çok Paydaşlı Platform:** 2020'de başlatılan "Dünyanın Ormanlarını Koruma ve Yeniden Kazanma Çok Paydaşlı Platformu" (*Multi-Stakeholder Platform*), üretici ve

tüketici ülkelerden, sivil toplum kuruluşlarından ve sektör temsilcilerinden oluşmaktadır. Bu platform, EUDR'nin uygulanmasını desteklemek, izlenebilirlik, küçük ölçekli üreticiler ve diğer konularda iyi uygulamaları paylaşmak için düzenli olarak toplantılar yapacaktır.

2. Özel Girişimler

AB, sürdürülebilirlik hedeflerini desteklemek için belirli girişimlerle daha somut adımlar atmayı hedeflemektedir:

2.1 Team Europe Girişimi (TEI)

AB ve Üye Devletler tarafından başlatılan bu girişim, ormansızlaşmadan ari değer zincirlerine geçişi desteklemek için birkaç operasyonel bileşene sahiptir:

- TEI Merkezi:** Ortak ülkelere ormansızlaşmadan ari değer zincirleri konusunda bilgi sağlamak ve bu ülkelerle iletişim kurmak için bir platform işlevi görmektedir. AB ve Üye Devletler tarafından yürütülen mevcut projeleri, TEI'nin hedefleriyle uyumlu yeni faaliyetlerle koordine eder.
- Sürdürülebilir Tarım ve Orman Ekosistemleri Programı (SAFE):** TEI'nin en önemli unsurlarından biridir. Brezilya, Ekvador, Endonezya ve Zambiya gibi ülkelerde aktif olarak yürütülmektedir. 2024 itibarıyla Vietnam ve Kongo Demokratik Cumhuriyeti de programa dahil edilecektir. SAFE, küçük üreticilerin sürdürülebilir ve ormansızlaşmadan ari değer zincirlerine geçişine destek sağlar ve üretici ülkelerin AB pazarına erişimini kolaylaştıracak bir ortam oluşturmayı hedefler. Üye Devletlerin katkılarıyla programın daha da genişletilmesi planlanmaktadır.
- Ormansızlaşmadan Ari Değer Zincirleri için Teknik Destek Aracı:** Üretici ülkelere coğrafi konumlandırma, arazi kullanımı haritalama ve izlenebilirlik gibi teknik gereklilikler konusunda uzmanlık sunan esnek ve talebe dayalı bir araçtır. Özellikle küçük üreticilerin dahil edilmesine odaklanır.

2.2 Orman Ortaklıkları (*Forest Partnerships*)

AB'nin Global Gateway Stratejisi kapsamında, orman koruma ve sürdürülebilir kalkınmayı desteklemek için üretici ülkelerle uzun vadeli ortaklıklar kurulmakta, orman yönetimini geliştirmek ve ormansızlaşmanın durdurulmasını sağlamak için yasallık ve sürdürülebilirlik standartlarına uygun iş modelleri oluşturulmaktadır. AB, Guyana, Honduras, Kongo Cumhuriyeti, Uganda ve Zambiya gibi ülkelerle bu ortaklıkları hayata geçirmiştir.

3. AB'nin Finansal ve Teknik Destek Araçları

AB, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için finansal ve teknik araçları kullanmayı taahhüt etmektedir:

- AB Ormansızlaşma Gözlemevi:** Orman kaybı ve tarımsal ticaretle ilgili bilimsel veriler sağlar. Bu araç, risk değerlendirmesi için bir destek platformudur.
- Avrupa Yatırım Bankası (EIB):** Sürdürülebilir orman yönetimi ve ormansızlaşmadan ari tedarik zincirlerine yatırım yapılması için finansman rehberleri ve destek

programları geliştirir. Örneğin, Fas'ta sürdürülebilir ormancılık için 100 milyon Euro'luk bir kredi sağlanmıştır.

- **Teknik Yardım ve Bilgi Değişim Programları:** AB, ortak ülkelerle bilgi paylaşımı ve kapasite geliştirme için TAIEX ve Twinning gibi araçlar kullanır.

Bu araçlar, AB'nin sürdürülebilir değer zincirlerini teşvik etme ve ormansızlaşmayı durdurma hedeflerini gerçekleştirmek için uygulanacaktır. Programların başarısı, AB'nin üretici ülkelerle güçlü işbirliği ve teknik destek sağlama taahhüdüne dayanmaktadır.

Ülkelerin Risk Sınıflandırması Karşılaştırma (Benchmarking) Metodolojisi

Belgenin ek bölümünde, EUDR mevzuatı kapsamında ülkelerin risk seviyelerini sınıflandırmak için geliştirdiği **karşılaştırma metodolojisi** tanımlanmaktadır. Bu sistem, ülkeleri düşük, standart veya yüksek risk seviyelerine göre sınıflandırmayı amaçlamaktadır.

Bu sınıflandırma ile, operatörlerin gerekli durum tespit süreçlerinin kolaylaştırılması ve yetkili otoritelerin uygunluğu etkin bir şekilde izlemelerine olanak sağlanması amaçlanmaktadır. Sınıflandırma sistemi bilimsel kanıtlara ve uluslararası kabul görmüş verilere dayanmakta olup, FAO'nun (BM Gıda ve Tarım Örgütü) Küresel Orman Kaynakları Değerlendirmesi temel veri kaynağıdır.

1. Ülke Sınıflandırma Kriterleri

Kantitatif Değerlendirme:

- Ormansızlaşmanın **mutlak** (yıllık kaybedilen orman hektarı) ve **nispi** (yıllık orman örtüsü kaybı yüzdesi) ölçütleri değerlendirilir.
- Küresel ortalamalar dikkate alınarak düşük riskli ülkeler belirlenir. Bu, kaynakların yüksek riskli bölgelerde yoğunlaştırılmasını sağlar.

Kalitatif Değerlendirme:

- Ülkelerin Paris Anlaşması kapsamındaki katkı beyanları, ulusal veya bölgesel yasalar ve veri şeffaflığı gibi unsurlar göz önünde bulundurulur.
- İnsan hakları, yerel toplulukların hakları ve doğal kaynakların korunmasına yönelik mevzuatın uygulanabilirliği incelenir.

2. Dinamik ve Şeffaf Süreç

- Sınıflandırma, düzenli olarak hem kantitatif hem de kalitatif verilerle güncellenir.
- FAO verilerindeki her beş yıllık güncelleme, sınıflandırmanın yeniden gözden geçirilmesini tetikler. İlk gözden geçirme 2026'da planlanmaktadır.

3. Yüksek Riskli Ülkeler

- BM Güvenlik Konseyi veya AB Konseyi tarafından yaptırım uygulanan ülkeler, yüksek riskli olarak sınıflandırılabilir.
- Bu kategorideki ülkelerdeki değer zincirlerinde durum tespiti zorluklarına özel önem verilir.